

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

Одеського державного університету
внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

« 22 » _____ 2023 р.

ВИСНОВОК

Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації Мурадяна Гарегина Рафаєловича на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України №6 від 22.11.2023 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ **Мурадяна Гарегина Рафаєловича** на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти»

ГОЛОВУЮЧИЙ: доктор юридичних наук, професор Конопельський Віктор Ярославович.

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В. доктор юридичних наук, професор,
Меркулова В.О. доктор юридичних наук, професор,
Шкута О.О. доктор юридичних наук, професор,
Бабенко А.М. доктор юридичних наук, професор,
Собко Г.М. доктор юридичних наук, професор,
Беніцький А.С. кандидат юридичних наук, професор,
Кулик Л.М. кандидат юридичних наук, доцент,
Резніченко Г.С. кандидат юридичних наук, доцент,
Чекмарьова І.М. кандидат юридичних наук, доцент,
Воронцов А.В. кандидат юридичних наук, доцент,
Щирська В.С. кандидат юридичних наук, доцент,
Будяченко О.М. кандидат юридичних наук, доцент

З присутніх - 6 докторів наук та 7 кандидатів наук – фахівці за профілем

поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ **Мурадяна Гарегина Рафаєловича** на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: Резніченко Г. С. кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та криминології Одеського державного університету внутрішніх справ.

Мурадян Гарегин Рафаєлович, народився 20.02.1995 року у місті Кропивницький (Кіровоград).

У 2012 році вступив до Юридичного коледжу Одеської юридичної академії. У 2014 році закінчив навчальний заклад, отримав диплом молодшого спеціаліста за спеціальністю «Правознавство».

У 2014 році вступив до Національного університету Одеської юридичної академії на судово-адміністративний факультет заочного та вечірнього навчання. У 2016 році закінчив навчання за напрямом «Правознавство» та здобув кваліфікацію «бакалавр юрист».

У 2016 році вступив до Національного університету Одеської юридичної академії на судово-адміністративний факультет заочного та вечірнього навчання. У 2018 року закінчив навчальний заклад та здобув кваліфікацію «магістр» за спеціальністю «Право».

З 31.10.2014 року по 15.10.2015 року займав посаду діловода Малиновського районного суду м. Одеси.

З 10.07.2017 по 09.03.2021 року проходив службу в секторі кримінальної поліції ГУНП в Одеській області.

З 21.03.2021 року по т/ч проходить службу в Державному бюро розслідувань.

15.09.2020 року наказом від № 352 від 04 вересня 2020, року зарахований до докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 3 від 30 жовтня 2020 року).

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершив 15.11.2023 року.

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Мурадяна Г.Р. про результати виконаного наукового дослідження на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти». Здобувач ознайомив присутніх зі структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що кримінально-правові реформи в Україні багато в чому мають прозахідний, наслідувальний характер і проводяться без урахування можливостей гармонізації існуючої національної системи кримінально-правового примусу. Проте, пильний погляд «всередину» системи кримінально-правового примусу дає можливість виявити приховані резерви для її якісного перетворення, минаючи багато витратних, сумнівних або взагалі тупикових варіантів екстенсивного шляху розвитку. Йдеться, перш за все, про те, що в системі кримінально-правового примусу необхідно переосмислити місце та роль низки кримінально-правових заходів, що замінюють покарання за умови дотримання засудженим протягом встановленого судом випробувального терміну певних правообмежень некарального характеру. До цих заходів за Кримінальним кодексом України відносяться звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміна невідбутої частини покарання іншим покаранням, відстрочка відбування покарання вагітним жінкам та жінкам, які мають малолітніх дітей.

Слід особливо наголосити, що вся сукупність правообмежень кримінальної відповідальності стала не лише кількісно, а й якісно неоднорідною з появою нової форми реалізації кримінальної відповідальності, всі різновиди якої об'єднані нами поняттям «випробування». Саме правообмеження випробування (заборони та розпорядження), що мають некаральний характер, і привносять до системи кримінальної відповідальності нову якість. Взаємодія якісно неоднорідних елементів має бути усвідомлена і по можливості в найкоротший термін гармонізована. В іншому випадку система, в яку входять такі елементи, рано чи пізно (залежно від її стійкості та здатності до саморегуляції) відкидає те нове, що було привнесено, але так і не стало її органічною частиною. Останній варіант розвитку подій, звичайно ж, загрожує зниженням рівня життєздатності системи, її спрощенням, низькою ефективністю функціонування елементів, що залишилися. Звісно ж, що негативні наслідки інтенсивного впровадження ідеї умовності покарання у систему кримінально-правового примусу загалом і підсистему кримінальної відповідальності зокрема нині дедалі очевидніше починають домінувати, що створює загрозу відмови на державному рівні від некаральної складової кримінальної відповідальності на користь посилення кримінальної репресії.

Проаналізовані статистичні відомості з 2017-2022 р. щодо динаміки застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням місцевими загальними судами. Наведені дані переконують, в тому, що прояв інституту випробування, зокрема звільнення від відбування покарання з випробуванням має достатню поширеність у застосуванні до засуджених осіб, а отже повинен мати більш чітке закріплення, що удосконалив механізм його застосування не тільки в рамках відповідного елемента випробування, а й по відношенню до усіх елементів

цього інституту.

Здобувач звернув увагу на те, що у контексті наукової новизни наукового дослідження у дисертації вперше:

- доводиться той факт, що поступово у теорії кримінального та кримінально-виконавчого права сформувався дефініція інституту випробування, як міжгалузевого інституту, який має комплексне, взаємозалежне визначення та встановлення в межах законодавства, об'єднуючим критерієм якого виступає «випробувальний строк»;

- встановлено, що засадами інституту випробування є такі види звільнення як: звільнення від відбування покарання з випробуванням, звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до 7 років, пробація, умовно-дострокове звільнення, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;

- запропоновано визначення випробування як міри кримінальної відповідальності, яка триває у межах встановлених законом, протягом певного періоду часу, коли реалізуються кримінально-правові примусові заходи та здійснюється перевірка доцільності застосування випробувального строку;

- надається авторське бачення самостійного Розділу XII¹ «Випробування», який має доповнювати Розділ XII «Звільнення від покарання та його відбування», із наступною структурою: ст. 87¹ «Поняття випробування», ст. 87² «Строки призначення випробування», ст. 87³ «Обов'язки, які покладає суд на особу, який призначено випробувальний строк» та ст. 87⁴ «Правові наслідки при звільненні від відбування покарання з призначенням випробувального строку». А відповідно змін зазначають ст. ст. 75, 79, 81, 82, 83 КК України;

Дисертант детально доповів, яким чином ним вирішувалися завдання, що ставилися перед дослідженням, висвітлив наукову та практичну значущість одержаних результатів.

Зокрема, доведено те, що норми, які регламентують інститут випробування у кримінальному законодавстві зарубіжних країн, мають загальні та специфічні риси, які можуть бути враховані вітчизняним законодавцем при вдосконаленні Кримінального кодексу України, зокрема:

- запропоновано внесення змін до ст.ст. 75-79 КК України щодо закріплення диференціації тривалості випробувального строку, обов'язків та правових наслідків;

- запропоновано внесення змін до ст.ст. 81, 82, 83 КК України щодо закріплення безпосереднього визначення «випробувального строку» та запровадження переліку обов'язків, які можуть бути накладені на осіб;

Запропоновано самостійний (по відношенню до Розділу XII «Звільнення від покарання та його відбування») Розділ XII¹ «Випробування», який буде включати статті: ст. 87¹ «Поняття випробування», ст. 87² «Строки призначення випробування», ст. 87³ «Обов'язки, які покладає суд на особу, який призначено випробувальний строк» та ст. 87⁴ «Правові наслідки при звільненні від відбування покарання з призначенням випробувального строку». Зміни, які запропоновані до Кримінального кодексу України (ст. 75, 79, 81, 82, 83 КК України) представлені як окремі положення Розділу XII¹ «Випробування»

До Кримінально-виконавчого кодексу України:

Стаття 164¹ «Порядок здійснення контролю та нагляду за особами, умовно-достроково звільненими, особами, яким замінено покарання або його невідбута частина більш м'яким, звільненими вагітними жінками та жінками, що мають дітей віком до 3 років» в такому вигляді «Уповноважений орган із питань пробації має вести облік за особами, умовно-достроково звільненими, яким замінено невідбуту частину покарання більш м'яким, звільненими вагітними жінками та жінками, що мають дітей віком до 3 років, реалізовувати стосовно них пробаційні програми, проводити соціально-виховну роботу, реалізовувати інші заходи, спрямовані на закріплення результатів їх виправлення та запобігання вчиненню ними нових кримінальних правопорушень, а також організовувати першочергові заходи з виявлення місцезнаходження яких невідоме».

До Закону України «Про пробацію»:

Доповнити статтю 6 «Завдання пробації» новими положеннями, додатково передбачивши, що завданнями пробації - реалізація пробаційних програм стосовно осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також контроль за виконанням особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, обов'язків, покладених на них судом.

Доповнити статтю 8. «Види пробації» новим видом пробації - «постпенітенціарна пробація»,

доповнити статтю 11¹. «Постпенітенціарна пробація» із наступним змістом «Постпенітенціарна пробація – це здійснення наглядових та контролюючих заходів, які спрямовані на вирішення проблем засуджених, які умовно або достроково звільненні від покарання щодо працевлаштування, місця проживання, освіти, а також забезпечення виконання ними умов звільнення, для зменшення загрози скоєння ними нового кримінального правопорушення». Відповідні зміни нададуть концепції пробації завершеності адже «пенітенціарна пробація» налаштована тільки на підготовку до звільнення, звужуючи цим функції, які покладені на орган пробації в інших країнах світу, а саме залишається поза увагою постпенітенціарний контроль особи після звільнення з місць позбавлення волі.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: Гарегин Рафаелович, у своїй роботі Ви розглядаєте історичні аспекти розвитку та сучасного стану інституту умовного засудження і визначення випробування. Назвіть будь-ласка історичні періоди розвитку цих понять?

МУРАДЯН Г.Р.: Дякую за поставлене питання. Досліджено історико-правовий нарис розвитку та сучасного стану інституту умовного засудження, і визначення випробування надало змогу сформуванню наступні історичні періоди його розвитку:

1) У 1918–1930 р.р. формується інститут умовного засудження, який полягає в тому що у законодавстві того часу, не регламентований контроль за умовно засудженими та форми здійснення умовного засудження базуються на суддівському розсуді;

2) У 1930–1958 р.р. визначають мінімальне застосуванням умовного

засудження із широким впровадженням репресивних форм кримінально-правового впливу;

3) У 1958–1970 р.р. період прогресивного розвитку інституту умовного засудження, так як характеризується правовою регламентацією виконання умовного засудження, появою інститутів засудження з відстрочкою виконання вироку (прояв випробування), умовного засудження з обов'язковим залученням до праці;

4) У 1970–1992 р.р. характеризується вдосконалення інституту умовного засудження, адже відбувалась поступова зміна кримінально-правової політики в бік гуманізації і відходу від репресивного напрямку застосування кримінального закону;

5) У 1992–2001 р.р. формування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням (інституту випробування). Цей інститут законодавчо був закріплений та поєднав у собі принципи призначення і звільнення від покарання, відстрочки виконання покарання;

6) У 2001 р. – до сьогодні відбувається подальше вдосконалення інституту випробування. Кримінальний кодекс України 2001 року у рамках у Розділі XII «Звільнення від покарання та його відбування» закріпив інститут випробування, який об'єднує групу норм, закріплених у відповідних статтях розділу XII КК України. На наш погляд, до такої сукупності, слід віднести: звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75-79 КК), умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК), звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83 КК); заміна невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК), через те, що вони пов'язані з пред'явленням особі визначених законом вимог, які вона має виконати протягом певного іспитового строку (випробувального строку). Однак, слід зазначити, що сутність відповідних видів має дискусійний характер, що породжує низку проблемних аспектів до їх правового регулювання. Такими є, по-перше, відсутність єдиної позиції щодо того, чи усі види відповідного розділу є складовими зазначеного інституту або деякі з них утворюють все ж таки самостійний інститут. По-друге, відсутність з'ясування кримінально-правової природи умовно-дострокового звільнення та заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, як таких що мають особливістю визначення випробувального строку.

ШКУТА О.О. доктор юридичних наук, професор: підрозділ 2.2. Вашої дисертації присвячено визначенню іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст.ст.75,79 КК України. Розкрийте, будь-ласка, у чому повинна полягати співрозмірність випробувального строку і тяжкості кримінального правопорушення?

МУРАДЯН Г.Р.: Дякую за поставлене питання. З приводу співрозмірності випробувального строку і тяжкості кримінального правопорушення (встановлення строку покарання), призначеного судом для відбування умовно, в теорії кримінального права не існує єдиного погляду. Так, можна виокремити погляди вчених які вважають, що випробувальний строк може бути будь-яким: меншим, більшим або рівним призначеному судом покаранню, інші, що він повинен бути тільки більшим або, навпаки, тільки меншим. На нашу думку, ситуація вважається оптимальною, коли випробувальний строк буде дорівнювати строку призначеного покарання. І хоча дана позиція не є доцільною на думку тих вчених, на яких ми посилалися вище, вважаємо що вже той факт що особа під час випробувального

строку перебуває в звичайних до нього умовах, це вже створює полегшені умови, для так мовити відбування (виконання) покарання призначеного судом.

Отже, цікавим є дослідження питання співрозмірності випробувального строку і кримінального правопорушення (призначеного строку покарання), призначеного судом для відбування умовно на підставі досвіду деяких зарубіжних країн (ФРН, республіки Польща, Франції, Аргентини) щодо встановлення меж випробувального строку.

На відміну від досвіду зарубіжних країн, щодо встановлення випробувального строку у Кримінальному кодексі України встановлюється межі іспитового (випробувального) строку від 1 до 3 років, тобто межі випробувального строку в українському законодавстві значно менші, а отже, не залежать від строку призначеного судом покарання, що на наш погляд, впливає на подальшу співрозмірність застосування випробувального строку. Слід зазначити, що однією з підстав застосування ст. 75 КК України є призначені судом зазначені у ч. 1 ст. 75 КК України покарання, а саме виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а отже найсуворішим видом покарання є позбавлення волі на п'ять років. Однак, максимальні межі випробувального строку відповідно закону не перевищують трьох років. Отже, виникає питання, чи правильним з боку законодавця, окрім того, що стаття й так надає можливості реального не відбування покарання, при застосуванні випробувального строку не враховувати ступінь тяжкості вчиненого діяння при застосуванні випробувального строку. На наш погляд, такий підхід не враховує принципу диференціації, а тому потребує перегляду відповідних підстав з урахуванням ступеню тяжкості призначеного покарання і застосування випробувального строку. Тобто межі випробувального строку повинні бути чітко встановлені у законі відповідно до призначеного покарання.

БАБЕНКО А.М. доктор юридичних наук, професор: Мені також сподобалася доповідь, ґрунтовно, послідовно. У дисертації Ви досліджуєте особливості звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років. Які особливості встановлення іспитового строку для такої категорії засуджених?

МУРАДЯН Г.Р.: Дякую за запитання. Тривалість іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років теж має свої особливості. Він визначається в кожному конкретному випадку в межах строку, на який жінка відповідно до закону може бути звільнена від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і доглядом за дитиною до досягнення останньою семирічного віку (ч. 1 ст. 79 КК). Відповідно до ст. 179 КЗпПУ таким жінкам надається відпустка тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 після, а у випадках ускладнених пологів або народження двох і більше дітей - 70 днів після пологів. Більш тривала відпустка (90 днів до пологів і 90 - після пологів) надається жінкам, які віднесені до 1-4 категорій осіб, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (ст. 30 Закону України «Про статус і спеціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»). Отже, у кожному разі звільнення такої жінки від відбування покарання з випробуванням суд повинен визначити тривалість іспитового строку в межах того строку, який залишився з дня її засудження і до досягнення дитиною семирічного

віку, але не менше одного року. Встановлення тривалості іспитового строку відсилає ст. 79 КК України до іншого нормативно-правового акту, що на наш погляд ускладнює чітке його встановлення та безумовне виконання. Тому на наш погляд, для подальшої зручності та уникнення будь-яких додаткових тлумачень відповідну диференціацію випробувального строку вважаємо за необхідне викласти у безпосередній статті з чітким встановленням меж відповідно до стану засудженої жінки.

ЧЕКМАРЬОВА І.М. кандидат юридичних наук, доцент: Тема дисертації є досить цікавою та актуальною. У підрозділі 1.3 дисертації Ви розглядаєте регламентацію інституту випробування за досвідом зарубіжних країн. Скажіть будь-ласка, досвід яких країн бажано впровадити у національне законодавство?

МУРАДЯН Г.Р.: Дякую за запитання. Незважаючи на різні історичні витоки, напрями розвитку й реформування кримінально-правових інститутів умовного призначення та виконання покарання в різних країнах світу, вихідною принциповою тезою є визнання чіткої взаємозалежності між ефективністю кримінального правосуддя та ступенем урахування особистісних властивостей особи засудженого на будь-якій стадії кримінального правосуддя. Як позитивний досвід аналізованих країн світу слід сприймати те, що зарубіжний законодавець використовує будь-які можливості для диференціації та індивідуалізації застосування альтернативних по відношенню до ув'язнення кримінально-правових заходів. Такий підхід пояснює наявність у зарубіжному законодавстві досить значної кількості альтернатив щодо визначення доцільного обсягу правообмежень і меж випробувального терміну. Проблема правового статусу засудженого під час випробування пов'язана із проблемою визначення доцільного обсягу примусу. Ступінь його суворості має відтворювати особистісні властивості засудженої особи, ступінь її небезпечності для суспільства. Термін "випробування" використовується лише деякими країнами світу (зокрема, цей термін застосовується в КК Франції). Проте загально визнаним є те, що будь-які обов'язки загального та спеціального характеру становлять зміст саме випробування засудженої особи протягом певного часу. Для одних це випробування буде полягати лише у факті засудження та вимогі не вчиняти нового злочину (мінімальний обсяг кари), для інших, крім зазначеного обсягу кари, випробування передбачає необхідність перетерпіти значну кількість додаткових, як загальних, так і спеціальних обмежень, пов'язаних із дотриманням визначених судом зобов'язань, і навіть відбутися призначене судом покарання. В останньому випадку випробування є досить суворим за обсягом кари кримінально-правовим заходом, а отже, як таким, що може бути застосованим до осіб, які вчинили навіть тяжкі злочини (за певних пом'якшуючих обставин), а відповідно, сприятиме суттєвому скороченню кількості ув'язнених. Особливістю індивідуалізації застосування меж випробувального терміну є те, що відповідно до властивостей засудженої особи, випробувальний термін може встановлюватися лише по відношенню до частини призначеного судом покарання, може тривати лише декілька місяців, може змінюватися, залежно від поведінки засудженої особи, як у бік скорочення, так і в бік збільшення. Що не передбачено вітчизняним законодавством. Такий підхід, по-перше, свідчить про досить широкі можливості та розсуд суду. По-друге, це є ефективним засобом стимулювання

виправлення особи в більш оптимальні терміни. По-третє, саме поточні зміни в обсязі примусу, який є складовою форми кримінальної відповідальності без реального виконання покарання, дозволяють постійно тримати засудженого в стані особистої відповідальності, а отже, формулюють в особи можливості самокерованої відповідальної поведінки. У підсумку все це спрацьовує на користь гуманізації кримінального правосуддя та економію карної репресії стосовно осіб, які можуть виправитися без ізоляції від суспільства.

КУЛИК Л.М. кандидат юридичних наук, доцент: Ваше дисертаційне дослідження присвячено інституту випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві. Чи було Вами сформовано власне поняття «Випробування».

МУРАДЯН Г.Р.: Дякую за поставлене питання. Пропонуємо під випробування розуміти міру кримінальної відповідальності, яка відбувається певний період часу, триває у межах встановлених законом, протягом якої здійснюється виховний вплив на засудженого та застосовуються кримінально-правові примусові заходи без реального відбування призначеного судом основного покарання. Вказаний захід є самостійним інструментом кримінального примусу, який може доповнити до Розділ XII «Звільнення від покарання та його відбування», в наступному вигляді: Розділ XII¹ «Випробування», який буде включати статті: ст. 87¹ «Поняття випробування», ст. 87² «Строки призначення випробування», ст. 87³ «Обов'язки, які покладає суд на особу, який призначено випробувальний строк» та ст. 87⁴ «Правові наслідки при звільненні від відбування покарання з призначенням випробувального строку». Зокрема, зміни, які запропоновані до Кримінального кодексу України (ст. 75, 79, 81, 82, 83 КК України) представлені як окремі положення Розділу XII¹ «Випробування»

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику кандидату юридичних наук, доценту Резніченко Г.С., яка дала оцінку дисертанту та охарактеризувала Мурадяна Гарегина Рафаєловича, як людину грамотну, з науковим мисленням, досвідчену, цілеспрямовану та ініціативну. Здобувач дуже успішно зумів використати свій творчий потенціал і досить ґрунтовно та досконало виконав наукове дослідження.

Завдання, які поставив перед собою Гарегин Рафаєлович, він їх поступово розкрив в дисертації, надав слушні висновки, також в роботі є належна емпірична база, використано велику кількість статистики.

Мурадян Г.Р. цілком сформувався як науковець, його дисертаційне дослідження «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти», представлене на публічній презентації є завершеною працею, яка має суттєве значення для вітчизняної юридичної науки, а його автор готов до атестації здобувача ступеня доктора філософії.

Науковий керівник подякувала всім присутнім за підтримку наукового дослідження і здобувача.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

КОРНІЄНКО М.В. доктор юридичних наук, професор: Гарегин Рафаєлович, виходить на захист, маючи сильну, гарну роботу. Незважаючи на події в країні дуже позитивно, що наука продовжує розвиватися, а здобувачі готують

дослідження та виходять на захист. Тема дисертації Мурадяна Гарегина Рафаеловича є актуальною зараз і не втратить своєї актуальності і в подальшому. Я підтримую роботу та бажаю Вам успіху.

КОНОПЕЛЬСЬКИЙ В.Я. доктор юридичних наук, професор: Тематика роботи є актуальною. Робота написана логічно, послідовно, відповідає вимогам, які висуваються до даного виду робіт і може бути рекомендована до захисту.

ШКУТА О.О. доктор юридичних наук, професор: Гарна була доповідь, Ви гідно трималися. На сьогодні в умовах воєнного стану злочинність все одно залишається злочинністю. Рекомендую в майбутньому, після захисту, можливо при підготовці монографії, відобразити аспекти щодо особливостей звільнення від відбування покарання з випробуванням саме в цей період.

БАБЕНКО А.М. доктор юридичних наук, професор: Гарегин Рафаелович, обрана вами тема є досить цікавою. Вона була актуальною у всі роки, і ця проблематика не вичерпала себе, адже світ і суспільство постійно змінюються. Тема є особливо перспективною і в умовах воєнного часу, оскільки необхідно більш ефективно застосовувати звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Актуальність роботи сумнівів не викликає, новизна в роботі є, висновки – слушні, всі формальні умови дотримано, підтримую Вас і Вашу роботу, бажаю успіху.

ЧЕКМАРЬОВА І.М. кандидат юридичних наук, доцент: я підтримую роботу Гарегина Рафаеловича і як на мене заслуговують на увагу розроблені автором пропозиції щодо удосконалення кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, а також Закону України «Про пробацію».

МЕРКУЛОВА В.О. доктор юридичних наук, професор: дозвольте висловити своє бачення стосовно цієї роботи. Приєднуючись до Андрія Миколайовича, погоджуюсь, що тема є сталою, вічною. Враховуючи швидкі зміни законодавства, понятійного апарату, різних підходів щодо досудового розслідування кримінальних проступків і злочинів, який і зараз триває, тому тема є актуальною і своєчасною.

Цінність цієї роботи в тому, що по-перше вона поглиблює наше розуміння саме з точки зору співвідношення загальних кримінально-правових та кримінально-виконавчих понять.

Я звернула увагу на подане дисертантом дефініцію «випробування», оскільки до цього часу в науці кримінального та кримінально-виконавчого права даного поняття не було і автор належним чином розкрив системоутворюючі ознаки даного поняття. Автор доводить, що сформульоване у цій дисертації авторське визначення дає змогу не тільки ліквідувати існуючу правову прогалину, але й має теоретичне значення, позаяк може стати предметом наукових дискусій щодо його легітимності та автентичності (дійсності, справжності, істинності).

Тому робота заслуговує на увагу. Гарегин Рафаелович, як аспірант показав себе дисциплінованим, зібраним, відповідальним, мотивованим. Науковець склався і побажаємо їй успіху на шляху до присудження ступеня доктора філософії.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Глобальні процеси розвитку цивілізації в галузі права виявляються, перш за все, у поглибленні міжнародного співробітництва з юридичних питань, зближенні різних правових систем, високої взаємної поінформованості держав у сфері законотворчості та правозастосування, координації зусиль, спрямованих на боротьбу як із загальнокримінальною злочинністю, так і злочинністю, що загрожує безпеці всього людства (екстремізм, тероризм, незаконний обіг зброї та наркотиків та ін.).

Водночас низка масштабних правових проблем досі залишається поза пильною увагою світової спільноти. Однією з них є криза системи покарань, що посилюється, в якій продовжує домінувати позбавлення волі. Подібна ситуація півтора сторіччя тому на тлі суспільного невдоволення тюремним ув'язненням породила широку теоретичну дискусію, в ході якої всерйоз розглядалося питання про позбавлення покарання статусу кримінально-правового засобу боротьби зі злочинністю. Багато в чому завдяки сприйняттю науковою спільнотою компромісної ідеї умовності покарання та впровадженню її в короткі терміни та у різних формах у кримінальне законодавство більшості розвинених країн світу проблему на досить тривалий період вдалося зняти, але не вирішити кардинальним чином. Рекомендаційні міжнародні правові акти, що приймаються в останні десятиліття на рівні як Ради Європи, так і Організації Об'єднаних Націй, не дають очікуваного результату. Різні каральні альтернативи позбавленню волі є дієвим фактором лише в державах з відносно малими територіями та чисельністю населення, а також низьким рівнем злочинності, зумовленим національними культурними традиціями.

Не можна не звернути увагу і на те, що кримінально-правові реформи в Україні багато в чому мають прозахідний, наслідувальний характер і проводяться без урахування можливостей гармонізації існуючої національної системи кримінально-правового примусу. Унікальність цієї системи полягає, перш за все, у тому, що вона формувалася не еволюційно та прагматично, а на тлі соціально-політичних потрясінь, які дали простір для правового експериментування у державі. Це дозволило в стислий термін виявити всі плюси та мінуси альтернатив традиційним способам кримінально-правового впливу на злочинність. У свою чергу, своєрідність у розвитку кримінально-правових явищ і процесів націлює на вивчення не нагальних, а стратегічних проблем кримінально-правового регулювання, змушує по-новому сприймати такі, здавалося би, усталені кримінально-правові категорії, як покарання, кримінальна відповідальність, судимість тощо. Пильний погляд «всерединою» системи кримінально-правового примусу дає можливість виявити приховані резерви для її якісного перетворення, минаючи багато витратних та сумнівних варіантів екстенсивного шляху розвитку.

Йдеться, перш за все, про те, що в системі кримінально-правового примусу необхідно переосмислити місце та роль низки кримінально-правових заходів, що замінюють покарання за умови дотримання засудженим протягом встановленого судом випробувального терміну певних правообмежень некарального характеру. До цих заходів за Кримінальним кодексом України (далі – КК України) відносяться звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміна невідбутої частини покарання іншим покаранням, відстрочка відбування покарання вагітним жінкам та жінкам, які мають малолітніх дітей.

Слід особливо наголосити, що вся сукупність правообмежень кримінальної відповідальності стала не лише кількісно, а й якісно неоднорідною з появою нової форми реалізації кримінальної відповідальності, всі різновиди якої об'єднані нами поняттям «випробування». Саме правообмеження випробування (заборони та розпорядження), що мають некаральний характер, і привносять до системи кримінальної відповідальності нову якість. Взаємодія якісно неоднорідних елементів має бути усвідомлена і по можливості в найкоротший термін гармонізована. В іншому випадку система, в яку входять такі елементи, рано чи пізно (залежно від її стійкості та здатності до саморегуляції) відкидає те нове, що було привнесено, але так і не стало її органічною частиною. Останній варіант розвитку подій, звичайно ж, загрожує зниженням рівня життєздатності системи, її спрощенням, низькою ефективністю функціонування елементів, що залишилися. Звісно ж, що негативні наслідки інтенсивного впровадження ідеї умовності покарання у систему кримінально-правового примусу загалом, і підсистему кримінальної відповідальності зокрема, нині дедалі очевидніше починають домінувати, що створює загрозу відмови на державному рівні від некаральної складової кримінальної відповідальності на користь посилення кримінальної репресії.

Розширення і збагачення системи покарань та інших заходів кримінальної відповідальності, не пов'язаних із реальним позбавленням волі - сучасна тенденція кримінально-правової політики, яка визначається принципами гуманізму та економії кримінальної репресії. Нині триває активний пошук шляхів скорочення застосування реального позбавлення волі у вигляді запровадження покарань та інших заходів кримінально-правового характеру без ізоляції від суспільства. Одним з них є засудження з випробуванням, яке сьогодні в Україні має з одного боку достатню поширеність у застосуванні до засуджених осіб, з іншого не стабільні показники, а отже причиною цього зокрема, може бути відсутність більш чіткого закріплення в рамках інституту випробування. Так, за показниками стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях за 2017-2022 роки спостерігається наступна динаміка щодо застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням. Так, у 2017 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 32,6 тис. [32,2 тис.] засуджених осіб, що на 1,3 % більше; їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб залишилася майже на рівні 2016 р. – 42,4 % [42,2 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 29,4 тис. [31,5 тис.] осіб, або 38,3 % [41,3 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 14,1 тис. [14,4 тис.] засуджених, або 47,8

% [45,9 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 105 [138] осіб, або 0,4 % [0,4 %]. У 2018 році, місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 31,9 тис. [32,6 тис.] засуджених осіб, що на 2,3 % менше; проте їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб збільшилася – 43,2 % [42,4 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 28,1 тис. [29,4 тис.] осіб, або 38,1 % [38,3 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 13,7 тис. [14,1 тис.] засуджених, або 48,9 % [47,8 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 134 [105] особи, або 0,5 % [0,4 %]. У 2019 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 27,9 тис. [31,9 тис.] засуджених осіб, що на 12,4 % менше; їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб також зменшилася – 39,7 % [43,2 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 26,7 тис. [28,1 тис.] осіб, або 38 % [38,1 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 12,9 тис. [13,7 тис.] засуджених, або 48,2 % [48,9 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 133 [134] особи, або 0,5 % [0,5 %]. У 2020 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 25,8 тис. [27,9 тис.] засуджених осіб, що на 7,6 % менше; їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб також зменшилася – 38,2 % [39,7 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 25,3 тис. [26,7 тис.] осіб, або 37,4 % [38 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 11,7 тис. [12,9 тис.] засуджених, або 46,2 % [48,2 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 127 [133] особи, або 0,5 % [0,5 %]. У 2021 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 27 тис. [25,8 тис.] засуджених осіб, що на 4,8 % більше; їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб також збільшилася – 42,2 % [38,2 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 26,7 тис. [25,3 тис.] осіб, або 41,7 % [37,4 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 12,2 тис. [11,7 тис.] засуджених, або 45,5 % [46,2 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 140 [127] осіб, або 0,5 % [0,5 %]. У 2022 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 21 тис. [27 тис.] засуджених осіб, що на 22 % менше; проте їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб залишилася майже на рівні попереднього року – 42 % [42,2 %]; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 21 тис. [26,7 тис.] осіб, або 42 % [41,7 %]. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 10,7 тис. [12,2 тис.] засуджених, або 51,4 % [45,5 %] від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 128 [140] осіб, або 0,6 % [0,5 %] [2].

Актуальність досліджуваної проблеми посилюється тим, що більшість питань, які стосуються інституту випробування носять складний та дискусійний характер. На тлі відсутності спеціального дослідження, присвяченого інституту випробування - розгляд шляхів вирішення цього питання є узагальненням таких видів звільнення як звільнення від відбування покарання з випробуванням, звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок

які мають дітей віком до семи років, умовно-дострокове звільнення, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.

Питаннями умовного засудження та відстрочки виконання вироку займалася такі вчені як: Андрушко П.П., Бабенко А.М., Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Богатирьов І.Г., Гальперін І.М., Гельфер М.А., Гогель С.К., Кадарі Х.Х., Карпець І.І, Книженко О.О., Конопельський В.Я., Левченко Ю.О., Ломако В.А., Михайленко П.П., Меркулова В.О., Навроцький В.О., Пузирьов М.С., Резніченко Г.С., Саввін М.Ф., Савченко А.В., Фріс П.Л., Чекмарьова І.М., Шкута О.О., Якубович М.І. та інші. Серед праць, за останні десятиріччя в яких досліджено види звільнення від покарання та його відбування слід відзначити докторські дисертації Письменського Є.О. («Теоретико-прикладні проблеми звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України», 2014 р.) та Гороха О.П. («Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України, 2019 р.), а також кандидатські дисертації, зокрема щодо: звільнення від призначення покарання (Брящей Р.І.), звільнення від відбування покарання з випробуванням (Книженко О.О., Клевцов А.О.), звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (Наумов О. О.), звільнення від покарання та його відбування неповнолітніх (Пономарьова Т.І.); умовно-дострокового звільнення від відбування покарання (Дашенко О.В., Казначеева Д.В., Козакова І.В.), заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (Герасименко В.П.). Крім того, й інші вітчизняні вчені у своїх працях розкривають актуальні питання призначення покарання та звільнення від відбування покарання з випробуванням, серед них: Дудоров О., Костенко О., Назимко Є., Скибицький В., Філонов В., Шиян Д., Фідря Ю. та інші Як вже було визначено раніше, інституалізація випробування складна і неоднозначна, так як пов'язана з багатьма причинами. Зокрема, попри значну кількість досліджень присвячених звільненню від відбування покарання з випробуванням, умовно-достроковому звільненню, заміні невідбутої частини покарання більш м'яким, усі вони розкриваються як складові іншого інституту - звільнення від покарання та його відбування. А отже, юридична природа, сутність та зміст вказаних видів звільнення через з'ясування такої характеристики як випробування раніше не були предметом дослідження. Ще однією причиною складності та неоднозначності є визначення терміну «випробування», його змістовних та сутнісних характеристик в кримінальному та кримінально-виконавчому праві. Вказаний термін не знайшов широкого використання як у кримінальному, так і кримінально-виконавчому праві. Зустрічаються поодинокі випадки його застосування, у більшості випадків у вузькому контексті - умовне засудження [62;61;204; 33; 51; 52; 41; 46; 66; 67]. А отже, доводиться констатувати, що до тепер у теорії кримінального та кримінально-виконавчого права залишається без концептуального осмислення та законодавчого закріплення питання впровадження на початку ХХІ століття ідеї умовності (випробування) покарання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від

11 червня 2021 року № 231/2021), Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер №0116U006773), та згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер № 012U002156).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 р. (протокол № 3).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є комплексне кримінально-правове та кримінально-виконавче вивчення інституту випробування, а також формулювання на цій основі відповідних законодавчих пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення теоретико-правових положень.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- узагальнити стан дослідження випробування, як міжгалузевого інституту кримінального та кримінально-виконавчого права;
- розглянути історію розвитку та становлення інституту випробування;
- дослідити регламентацію інституту випробування за досвідом зарубіжних країн;
- розкрити правову природу, сутність та зміст випробування як кримінально-правове явища;
- встановити сучасні тенденції застосування іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст.ст.75,79 КК України;
- удосконалити законодавчі положення щодо інституту випробування при звільненні від відбування покарання за ст.ст.81,82,83 КК України;
- визначити місце випробування в кримінально-виконавчому праві;
- з'ясувати порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. ст.75,79 КК України;
- встановити порядок виконання та реалізації інституту випробування під час звільнення від відбування покарання за ст. ст. 81, 82, 83 КК України;
- сформулювати висновки та викласти пропозиції щодо вдосконалення відповідних положень у Кримінальному кодексі України, Кримінально-виконавчому кодексі України та інших нормативно-правових актах.

Об'єкт дослідження є суспільні відносини, що виникають під час застосування заходів випробування до осіб, яким призначено звільнення від відбування покарання.

Предмет дослідження – інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти.

Методи дослідження. З урахуванням предмету дослідження, використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема історичний, порівняльно-правовий, системно-правовий, догматичний, статистичний методи соціологічний методів пізнання.

Використання *історичного методу* дозволило визначитися із позитивними та негативними тенденціями у розвитку випробування, як міжгалузевого інституту кримінального та кримінально-виконавчого права, напрямками становлення інституту випробування (підрозділи 1.1., 1.2.). *Порівняльно-правовий та системно-правовий методи* дослідження використовувався на декількох рівнях: щодо співвідношення положень чинного та попереднього кримінального та кримінально-виконавчого законодавства, а також при порівняльному аналізі зарубіжного законодавства (1.2., 1.3., 2.2., 2.3.). *Догматичний метод* аналізу чинного законодавства дозволив виявити в ньому певні прогалини, колізії та сформулювати певні пропозиції щодо вдосконалення чинних правових норм (2.2., 2.3., 3.2., 3.3.). *Статистичний метод* вживався при обробці та узагальненні даних емпіричної бази дослідження (загальних статистичних даних). *Соціологічний метод* дозволив здійснити відповідне анкетування, результати якого є додатковим обґрунтуванням доцільності запропонованих пропозицій.

Нормативною базою дослідження є: Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, Кримінальні кодекси Грузії, Республіки Таджикистан, Республіки Узбекистан, Республіки Молдова, Азербайджанської Республіки, Республіки Казахстан, Китайської Народної Республіки, Литовської Республіки, Республіки Польща, Чеської Республіки, Турецької Республіки, Королівства Іспанії, Французької Республіки.

Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні узагальнення Офісу Генерального прокурора, Верховного Суду щодо стану здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у 2017-2022 роках, Судової влади України щодо звітності про осіб притягнутих до кримінальної відповідальності та видів кримінального покарання; інфографічні данні Пробації України щодо організації діяльності видів пробації за 2017-2023 роки, а також результати анкетування 40 науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти Одеської, Вінницької та Дніпропетровської областей України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретичних і правових аспектів інституту випробування в кримінальному та кримінально-виконавчому праві з урахуванням сучасного стану кримінального, кримінально-виконавчого права та законодавства. У роботі сформульовано такі нові висновки й рекомендації, зокрема:

вперше:

– доводиться той факт, що поступово у теорії кримінального та кримінально-виконавчого права сформувалась дефініція інституту випробування, як міжгалузевого інституту, який має комплексне, взаємозалежне визначення та встановлення в межах законодавства, об'єднуючим критерієм якого виступає «випробувальний строк»;

- встановлено, що засадами інституту випробування є такі види звільнення як: звільнення від відбування покарання з випробуванням, звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок та жінок, що мають дітей віком до 7 років, пробація, умовно-дострокове звільнення, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;

- запропоновано визначення випробування як міри кримінальної відповідальності, яка триває у межах встановлених законом, протягом певного періоду часу, коли реалізуються кримінально-правові примусові заходи та здійснюється перевірка доцільності застосування випробувального строку;

- надається авторське бачення самостійного Розділу XII¹ «Випробування», який має доповнювати Розділ XII «Звільнення від покарання та його відбування», із наступною структурою: ст. 87¹ «Поняття випробування», ст. 87² «Строки призначення випробування», ст. 87³ «Обов'язки, які покладає суд на особу, який призначено випробувальний строк» та ст. 87⁴ «Правові наслідки при звільненні від відбування покарання з призначенням випробувального строку». А відповідно змін зазнають ст. ст. 75, 79, 81, 82, 83 КК України;

удосконалено:

- теоретичні напрацювання на підставі результатів дослідження загальних та спеціальних норм, які регламентують інститут випробування у кримінальному законодавстві окремих зарубіжних країн, та можуть бути враховані вітчизняним законодавцем при вдосконаленні КК України;

- зміст правових положень ст.ст. 75-79 КК України щодо закріплення диференціації тривалості випробувального строку, обов'язків та правових наслідків;

- положення ст. ст. 81, 82, 83 КК України щодо закріплення безпосереднього визначення «випробувального строку» та запровадження переліку обов'язків, які можуть бути накладені на осіб, що підлягають звільненню.

дістало подальший розвиток:

- виокремлення шести періодів (історичних етапів) становлення та розвитку інституту випробування з 1918 року попереднього століття і до сьогодні, в яких відтворюється доволі складний та поступовий процес формування розглядуваного інституту від ознак умовності засудження за широкого суддівського розсуду до більш чіткої формалізації підстав та умов застосування саме інституту випробування, який узагальнив у собі найтипівші ознаки усіх видів умовного звільнення та відстрочки виконання призначеного судом покарання;

- кримінально-виконавчі правові положення, що містяться у главі 26 КВК України «Здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання» як такі, що безпосередньо пов'язані із регламентацією особливостей правозастосування інституту «випробування»;

- доповнення Закону України «Про пробацію» таким видом пробації, як «постпенітенціарна пробація». Запровадження такого виду пробації має замінити наявний сьогодні адміністративний нагляд за особами, що були звільнені від покарання; надасть концепції пробації завершеності; сприятиме

чіткості законодавчого визначення інституту «випробування» в рамках постпенетінціарного нагляду за особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання, особами, яким замінено покарання на більш м'яке, а також вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років, звільненими на підставі ст. 83 КК.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджено та мають перспективи подальшого використання у:

- у *правотворчості* – для удосконалення чинного кримінального та кримінально-виконавчого законодавства у частині застосування випробування;

- у *правозастосовній діяльності* – для удосконалення діяльності суду при звільненні від відбування покарання, а також виконання відповідних функцій органами виконання покарань (Акт впровадження в практичну та науково-методичну роботу філії Державної установи «Центр пробації» в Одеській області від 02.01 2024 р.);

- у *науковій роботі* – під час наступних досліджень теоретико-правових проблем інституту випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві (Акт впровадження у наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 04.12. 2023 р.);

- у *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-виконавче право», а також при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України (Акт впровадження у навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 03.09.2023 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на науково-практичних конференціях, зокрема: матеріалах Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «*Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності*» (Одеса, 27 листопада 2020 р.), матеріалах XIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «*Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*» (м. Одеса, 31 березня 2021 р.), матеріалах Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «*Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*» (м. Одеса, 26 листопада 2021 р.), матеріалах Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «*Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*» (м. Одеса, 25 листопада 2022 р.), матеріалах XXIV Міжнародної науково-практичної конференції «*Information and innovative technologies in education in modern conditions*» (Болгарія, м. Варна, 20-23 червня 2023 р.), матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції «*Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*» (м. Одеса, 24 листопада 2023 року).

Публікації. Основні результати дослідження відображені в одинадцяти публікаціях за темою дисертації, з яких 5 - у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України, як фахові видання з юридичних наук (з яких 1 - опублікована у зарубіжному періодичному юридичному виданні); у 6 тезах доповідей на наукових та науково-практичних заходах.

Особистий внесок здобувача. Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані автором самостійно. У двох статтях, опублікованих у співавторстві із Резніченко Г.С., особисто автором здійснено огляд літератури, сформульовано концепцію та структуру роботи, що становить 70%.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (282 найменувань на 37 сторінках) та додатків на 28 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 284 сторінки, із них основний текст дисертації – 204 сторінки.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у фахових виданнях:

1. Мурадян Г. Р., Резніченко Г. С. Правова природа звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. №4. С. 154-158.
2. Мурадян Г. Р., Резніченко Г. С. Зміст понять “виправлення“ та “випробування”: порівняльний аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. №1. С. 56-60.
3. Мурадян Г. Р. Інституту випробування: досвід деяких зарубіжних країн. *European Reforms Bulletin*. №4. 2021. С. 32-38.
4. Мурадян Г. Р. Визначення іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст. 75 КК України: вітчизняний та зарубіжний досвід застосування. *Юридичний науковий електронний журнал Запорізького національного університету*. № 6. 2022. С. 339-342.
5. Мурадян Г.Р. Інститут випробування у кримінальному законодавстві України: історія, становлення та розвиток. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №2. С. 188-194.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Мурадян Г.Р. Юридична природа, зміст та сутність випробування як кримінально-правового явища: деякі теоретичні проблеми. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності: матеріали Міжнародної наук.-практ. Інтернет конф. 27 лист. 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. С. 192-194.*
7. Мурадян Г. Р. Інститут випробування (умовності) в кримінальному праві: деякі витоки історичного розвитку та становлення. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XIII міжнар. наук.- практи. інтернет-конф., м. Одеса, 31 березня 2021 р. Одеса: ОДУВС, 2021. С. 221-222.*
8. Мурадян Г. Р. Особливості визначення терміну «випробування» у законодавстві деяких зарубіжних країн: *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф. 26 лист. 2021 р. Одеса : ОДУВС, 2021. С. 141-142.*
9. Мурадян Г.Р. Окремі питання здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання в контексті інституту «випробування»: *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності: Всеукраїнська наук.-практ. Інтернет-конф. 25 лист. 2022 р. Одеса : ОДУВС, 2022. С. 240-243.*
10. Мурадян Г.Р. Визначення мети контролю та нагляду за особами, які звільнені від відбування покарання із випробуванням: деякі доктринальні та законодавчі аспекти. *XXIV Міжнародна науково-практична конференція*

«Information and innovative technologies in education in modern conditions», 20-23 червня 2023 р., Варна, Болгарія. С.114-118.

11. Мурадян Г.Р. Деякі законодавчі положення, які пов'язані із інститутом «випробування» в кримінально-виконавчому праві. *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності*: Всеукраїнська науково-практична конференція. 24 листопада 2023 року. м Одеса : ОДУВС, 2023. С. 151-154.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Мурадяна Г.Р. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Мурадяна Гарегина Рафаєловича** на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Мурадяна Г.Р. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію **Мурадяна Гарегина Рафаєловича** на тему: «Інститут випробування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві: теоретико-правові аспекти» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні
кафедри кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ МВС України
доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ